

POINTS OF VIEW ON ORGANIZED CRIME AND THE TYPES OF EVIDENTIARY HEARING USED AT EUROPEAN UNION LEVEL FOR PROVING THE CRIMES COMMITTED BY THE CRIMINAL GROUPS

Oana Elena Gălățeanu

PhD, "Dunărea de Jos" University of Galați

Abstract: According to a definition given to the organized crime, it is represented by any association or group of persons which performs a continuous illicit activity and which has as main purpose obtaining profits without taking into consideration the national borders.

The organized crime phenomenon has registered a considerable development starting with the 1990s, in direct connection to the globalization of the commercial relations, technology and information development, reaching alarming levels in the last years. This sad reality has led to states acknowledging the fact that a collaboration as efficiently as possible and the establishment of an optimum strategy for fighting against the transnational organized crime phenomenon, especially their critical forms, are imperiously necessary. To this purpose, an institutional collaboration has been performed at communitarian level and a series of conventions have been concluded, through which the EU member states are requested to turn to all those measures which must be used in order to achieve a real collaboration and to turn to proactive investigation techniques through which the organized crime phenomenon is suppressed as much as possible.

Starting from mentioning the adverse effects of the organized crime at international level, all the European legal instruments dealing with the evidentiary hearing for proving those crimes committed by the criminal groups are presented in this study.

Keywords: organized crime, conventions, proactive investigation

I. Criminalitatea organizată și efectele ei la nivel internațional

Fenomenul de criminalitate îmbracă atât forme naționale, cât și transnaționale. Criminalitatea transnațională include toate infracțiunile comise printr-o colaborare între făptuitori care desfășoară activități în acest scop pe teritoriile mai multor state. În art.3 al Convenției ONU împotriva crimei organizate transnaționale, adoptată în anul 2000 în cadrul Conferinței de la Palermo, se precizează că o infracțiune e de natură transnațională dacă, după caz: e săvârșită în mai mult de un stat; e săvârșită într-un stat, însă o parte importantă a infracțiunii e planificată, organizată și condusă pe teritoriul unui alt stat; e săvârșită pe teritoriul unui stat, însă are efecte importante față de alte state.

Criminalitatea organizată a primit numeroase definiții; potrivit uneia dintre acestea, dată de Direcția Națională Antimafia a Italiei¹, ea reprezintă o totalitate de structuri dotate cu mijloace financiare importante ce controlează o largă serie de activități ilicite, de natură să afecteze grav anumite domenii ale vieții economice, sociale și politice desfășurate prin diferite mijloace și metode, în mod constant, planificat și conspirat, cu structuri și mecanisme de autoapărare, în scopul obținerii de profituri ilicite și utilizând în aceste scopuri metode violente și coercitive. Potrivit unei

alte definiții, date de Interpol, criminalitatea organizată e reprezentată de orice asociere sau grupare de persoane care practică o activitate ilicită continuă și care are ca țel principal să obțină profituri fără a ține cont de granițele naționale.

În literatura de specialitate s-a conturat idea că, criminalitatea organizată a existat și a evoluat în timp, unele dintre formele ei inițiale fiind reprezentate de infracțiunile de trafic ilegal de sclavi și infracțiunile de piraterie, apărute la începuturile navigației. Ele continuă să existe și în prezent. Se constată însă, la ora actuală, o înmulțire a acțiunilor specifice crimei organizate și a grupărilor criminale profesioniste și o extindere a lor la nivel național, cât și internațional. Grupurile și organizațiile criminale din Europa, S.U.A și Asia au recurs la acea infracționalitate extrem de gravă care aduce mari profituri și care de multe ori implică jocurile de noroc, prostituția, traficul de arme, de droguri, de carne vie, migranți și marfă de contrabandă².

La nivel comunitar deschiderea pieței muncii a adus profituri organizațiilor criminale care, creând numeroase companii comerciale ilegale ori ca acoperire, au încheiat în spatele lor afaceri ilegale gen spălare de bani, contrabandă, trafic de droguri, trafic de persoane ori de armament. Criminalitatea organizată a luat amploare în fostele state totalitare unde factori precum funcționarea deficitară a sistemului, au permis coruperea clasei politice și dominarea societății.

Concret, la nivel mondial, evoluând societatea, a cunoscut o evoluție și criminalitatea, recurgându-se în prezent la forme noi de acțiune, mai ales în sfera economică prin recurgere la șantaj, corupție, fraudă, mită, cât și la acțiuni criminale violente și agresive. S-au înmulțit și grupările specializate în infracțiuni de migrație ilegală.

Mondializarea crimei organizate a produs vătămări siguranței publice, atacând siguranța statelor și perturbând activitatea firească a organizațiilor politice, sociale și economice.

Criminalitatea organizată îmbracă o multitudine de forme ce aduc o gravă atingere democrației și tuturor sferelor de manifestare a omului la nivel național și internațional. Acesta este motivul pentru care comunitatea internațională a înțeles că este imperios necesară găsirea celor mai eficiente forme de cooperare judiciară regională și internațională în materie penală între state pentru combaterea acestui fenomen extrem de periculos al criminalității organizate în formele ei extrem de grave.

II. Convențiile europene referitoare la procedeele probatorii necesare dovedirii infracțiunilor comise de grupări criminale

La nivelul U.E nu se poate vorbi de existența unei tactici proprii de concordanță a practicilor naționale legate de examinarea specială a criminalității organizate, însă, prin recomandări ale Consiliului și ale Consiliului Europei, a fost fixată noțiunea de ”investigare proactivă”, ca procedeu propriu de cercetare a acestei criminalități³. Procedeele de investigare proactivă a criminalității organizate implică atât descoperirea eventualelor riscuri și luarea de măsuri preliminare, cât și găsirea acelor posibilități de a acționa prin mijloace penale față de aceste situații de criminalitate organizată.

Criminalitatea înregistrată la nivel transfrontalier a evidențiat necesitatea de creștere a modalităților de prevenire a ei și de reevaluare a lor într-un sistem organizat și, totodată, și de recurgere la o serie de mecanisme care să fie comune tuturor statelor membre. Stabilirea unor modele de instrumente cu caracter internațional, susținută de Consiliu prin Rezoluții și Convenții, se supune concordanței lor cu legislațiile naționale și principiile de drept ale fiecărui stat participant.

În intenția de a opri acțiunile de criminalitate organizată, și în cadrul O.N.U., și la nivel european, s-a recurs la o serie de mecanisme în vederea găsirii unei concordanțe atât cu privire la sancționarea legală a actelor infracționale, cât și la modalitățile de identificare, cercetare și sancționare a infracțiunilor la nivelul statelor membre.

Cu privire la controlarea luptei contra criminalității organizate și la procedeele probatorii legate de aceasta, au fost concepute și folosite noi tehnici cum ar fi: supravegherea transfrontalieră, utilizarea agenților sub acoperire, a echipelor de anchetă, livrările supravegheate, înregistrările ambientale, supravegherea electronică, precum și modalități diferite de protejare a martorilor contra tuturor modalităților de intimidare și amenințare. Prin Convenția de la Palermo a Națiunilor Unite contra criminalității transnaționale organizate(adoptată prin Rezoluția 55 a Adunării Generale O.N.U. din 15 noiembrie 2000 de la New York) s-au propus pentru situațiile ce fac obiect al anchetelor sau al altor proceduri judiciare efectuate în unul ori mai multe state, crearea unor organe comune de anchetă.

În viziunea Consiliului U.E, pentru prevenirea și lupta contra criminalității transfrontaliere e absolut necesară crearea unui mecanism special, ce e reprezentat de echipele comune de anchetă, utilizabil în domeniile traficului de persoane, a celui de droguri și terorismului. În acest sens a emis Decizia-cadru 2002/465/JAI, privitoare la echipele comune de anchetă, în care s-a stipulat expres în art.1, faptul că ” autoritățile competente din minim două state membre pot, de comun acord, să constituie o echipă comună de anchetă, cu un obiectiv precis și pentru o durată limitată, care se poate prelungi cu acordul tuturor părților, în vederea desfășurării cercetărilor penale într-unul sau mai multe dintre statele membre care formează echipa”⁴. Aceeași Decizie-cadru subliniază, în alin.(9) al art. 1 că ” un membru detașat la echipa comună de anchetă poate, în conformitate cu legislația sa internă și în limitele competențelor sale, să furnizeze echipei informații disponibile în statul membru care l-a detașat, în scopul desfășurării cercetărilor penale de echipă”; prin membri detașați la echipă, în conformitate cu alin.(4) al aceluiași articol al Deciziei-cadru, se înțeleg acei ” membrii ai echipei care provin din alte state membre decât acela pe teritoriul căruia operează echipa”.

O metodă de investigare practică a unor infracțiuni proprii criminalității organizate- traficului de droguri- este livrarea supravegheată. Ea a fost inclusă în legislația internațională prin Convenția de la Viena împotriva traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope, întocmită în 20 decembrie 1988. Această Convenție a definit livrările supravegheate în art.1 lit.k), ca fiind ” metode care constau în permiterea trecerii prin teritoriul unuia sau al mai multor țări a stupefiantelor sau substanțelor psihotrope sau a substanțelor care le sunt substituie, expediate în mod ilicit sau suspectate de aceasta, cu știința și sub controlul autorităților competente din țările indicate, în scopul identificării persoanelor implicate în comiterea infracțiunilor stabilite în Convenție”. Convenția de la Viena este primul document internațional care a fost ratificat de toate statele membre ale U.E care dădea posibilitatea folosirii, în cadrul cercetării traficului de droguri, a acestei metode de investigare a livrării supravegheate.

Convenția de la Palermo, pe care Consiliul a semnat-o prin Decizia 2004/579/CE în numele U.E, a generalizat ideea de ” livrare supravegheată” pentru obiectivul de colaborare și combatere a criminalității organizate transfrontaliere. Livrarea supravegheată este expicată în art.2 lit. i) a Convenției ca fiind ” metoda ce constă în permiterea trecerii pe teritoriul unuia sau mai multor state a unor expedieri ilicite ori suspecte de a fi ilicite, cu știrea și sub controlul autorităților competente ale acestor state, în vederea anchetării unei infracțiuni și identificării persoanelor implicate în săvârșirea ei”. În concret, livrarea supravegheată poate avea ca obiect atât droguri ori substanțe psihotrope, cât și orice transmitere ilegală sau suspectă de a fi ilegală.

În art.20 al ei Convenția de la Palermo mai enumeră ca fiind alte tehnici de anchete speciale pentru combaterea criminalității organizate, și supravegherea electronică ori alte forme de supraveghere și operațiuni de filtrare ale autorităților competente ale statelor membre pe teritoriul lor. Totodată, în același text Convenția cere statelor membre să recurgă la astfel de tehnici speciale de anchetă, iar la punctul 2 al aceluiași art.20 încurajează statele să încheie angajamente- bi sau multilaterale- ori acorduri pentru a recurge la astfel de tehnici de anchete speciale în cooperarea

internațională pentru atingerea scopurilor anchetelor împotriva criminalității organizate transnaționale. Convenția include prevederi importante și cu privire la luarea acelor măsuri ce se impun pentru ”întărirea cooperării cu serviciile de investigații și de reprimare” în art.26 al ei unde, la punctul 1, sunt prevăzute măsuri corespunzătoare pentru încurajarea persoanelor participante la grupuri infracționale organizate să contribuie la bunul mers al anchetelor și solicitarea către statele membre să recurgă la luarea acestora.

Preocuparea Consiliului Europei pentru investigarea eficientă a criminalității organizate transfrontaliere și combaterea ei, a avut ca urmare stabilirea unor tehnici de investigații destul de numeroase care însă, ar putea afecta drepturile recunoscute indivizilor prin legile fundamentale ale statelor membre. Acesta a reprezentat un motiv pentru ca, același Consiliu al Europei să emită în anul 2005, Recomandarea nr. R10 referitoare la tehnicile speciale de anchetă cu privire la infracțiunile grave, inclusiv a actelor de terorism⁵. Prin intermediul Recomandării li s-a propus statelor să țină cont și să respecte, în adoptarea normelor interne, o serie de principii generale. Ele au fost precizate în Cap. II al Recomandării ca fiind:

- a. folosirea tehnicilor speciale de investigare ca fiind imperioasă într-o societate democratică
- b. definirea în ordinea juridică internă a circumstanțelor și condițiilor în care autoritățile competente au drept să utilizeze tehnici speciale de anchetă
- c. tehnicile de anchetă speciale trebuie să facă obiect al unui control al autorităților competente, prin autorizarea prealabilă a lor, și a unui control ulterior.
- d. tehnicile de anchetă speciale nu trebuie folosite decât în situații în care există suficiente indicii referitoare la săvârșirea unor infracțiuni
- e. utilizarea tehnicilor speciale de investigație nu trebuie să fie direct proporțională cu efectele utilizării lor
- f. statele membre vor recurge la tehnicile de investigare cele mai puțin invazive dacă asemenea tehnici dau posibilitatea descoperirii infracțiunilor și sancționării autorilor⁶.

În preocuparea pentru identificarea, anchetarea și suprimarea, pe cât posibil, a criminalității organizate transfrontaliere, Consiliul U.E a studiat și necesitatea protejării, în cadrul acestei lupte contra criminalității organizate, a martorilor, cât și a acelor persoane furnizoare de informații privitoare la infracțiuni cu gravitate sporită. Stau mărturie, spre exemplu, Rezoluția Consiliului din 23 nov. 1995 privind protecția martorilor în lupta contra criminalității organizate internaționale⁷, Rezoluția Consiliului din 20 decembrie 1996 privind colaborării în procesul penal în lupta împotriva criminalității organizate⁸, cât și Convenția penală de la Strasbourg privind corupția, din 27 ianuarie 1999⁹.

În prima Rezoluție menționată Consiliul U.E pretinde statelor membre asigurarea unei protecții potrivite martorilor, părinților, copiilor și altor rude apropiate lor, împotriva oricăror forme de amenințare, intimidare ori presiune, directe ori indirecte, anterior procesului penal sau în cursul ori ulterior acestuia. Ca o formă de protecție a acestora Rezoluția propune ”depunerea mărturiei într-un alt loc decât cel unde se găsește persoana aflată sub urmărire prin utilizarea, dacă e necesar, a metodelor audio-vizuale, cu condiția respectării principiului de opozabilitate, în interpretarea dată acestuia de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului”, în art.8 al ei.

În Rezoluția secundă menționată, e definit termenul de colaborator, sunt prevăzute avantaje și moduri de protecție a colaboratorilor pentru contribuția pe care o au în dezmembrarea grupurilor infracționale, precum și măsuri de protejare a colaboratorilor și a familiilor lor.

În fine, Convenția adoptată la Strasbourg, privind corupția, include moduri de cercetare proactivă a aceluși tip de infracțiuni de corupție extrem de grave întrucât prin ele criminalitatea organizată pătrunde în sfera politicului și-și garantează monopolul pe piețe. Ea impune statelor membre semnatare să ia acele măsuri necesare pentru a realiza o protecție reală a persoanelor care dau informații cu privire la infracțiunile de corupție și care sprijină organele de anchetă, cât și măsuri de apărare a martorilor ce depun mărturii referitoare la asemenea infracțiuni.

III. Concluzii

Criminalitatea organizată în prezent îmbracă o multitudine de forme, unele extrem de grave și reprezintă din păcate, o realitate tot mai accentuată a timpului în care trăim. Din acest motiv ea trebuie să fie combătută extrem de serios și prin mijloace cu adevărat eficiente. Aceasta implică stabilirea și punerea în practică a unei reale strategii ce trebuie găsită în cadrul politicii penale de prevenire a fenomenului criminalității organizate.

În cadrul U.E crearea unei strategii de prevenție și luptă contra criminalității organizate a fost o activitate de durată și care continuă încă, raportată la evoluția formelor de materializare a acestei criminalități. Această strategie implică stabilirea printr-un cadru legislativ a incriminărilor și a sancțiunilor, formarea unui sistem instituțional de analiză a felului în care normele europene sunt aplicate, stabilirea felului în care se efectuează schimbul de informații legate de dezvoltarea criminalității organizate, cât și a modalității de cooperare în domeniul a organelor judiciare din statele membre.

Tratatul de la Lisabona a crescut rolul U.E în sfera cooperării judiciare în domeniul penal. El a statuat în art.83 că Parlamentul European și Consiliul vor putea statua norme minime în legătură cu definirea infracțiunilor și sancțiunilor în sfere ale criminalității de pericolozitate mare și cu caracter transfrontalier, "care rezultă din natura sau impactul acestor infracțiuni ori din nevoia specială de a le combate pornind de la o bază comună, prin directive." Totuși, în domeniul penal statele membre și-au păstrat suveranitatea în sensul că nu e posibilă o sancționare la nivelul U.E a unor fapte și impunerea anumitor pedepse decât după ce prevederile europene au fost incluse de statele membre în legile lor interne.

În ceea ce privește criminalitatea organizată, deși nu există la nivelul U.E o practică unică și proprie de examinare a acesteia, totuși, Consiliul și Consiliul Europei, au fixat noțiunea de investigare proactivă ca mod specific de investigare practică a criminalității organizate, ce implică luarea de măsuri preliminare, cât și găsirea modurilor de acțiune prin mijloace penale față de ea. Au fost găsite moduri noi de colaborare și acțiune precum: echipele comune de anchetă, livrările supravegheate, supravegheerile electronice.

Fenomenul criminalității organizate a cunoscut o dezvoltare mare începând cu anii 1990, direct proporțional cu fenomenul globalizării relațiilor comerciale, dezvoltarea informațională și a tehnologiei, atingând, de exemplu în anii 2013 cote alarmante, dacă luăm în considerare Raportul Europolului¹⁰ care menționa existența unui număr de 3600 de organizații criminale internaționale în U.E cu activități ilegale diverse. Această realitate evident că impune, în opinia noastră, realizarea unui mod armonizat de incriminare a criminalității organizate, și o recurgere la moduri proactive de anchetă. Aceasta este, credem, motivul pentru care în fapt au și fost elaborate și sunt puse în practică asemenea modalități de luptă contra infracționalității organizate transfrontaliere. Totodată, ele au stat, în opinia noastră, și la baza modificărilor substanțiale care au intervenit la instituțiile tradiționale ale dreptului procesual penal și ale celui penal. De exemplu, în sfera penalului avem în vedere extinderea activității de confiscare nu doar la bunurile utilizate sau obținute urmare a

săvârșirii infracțiunii, ci la toate bunurile pentru care nu se poate face dovada existenței obținerii lor licite. În domeniul procesual penal putem da exemplul modificărilor aduse în legătură cu protecția martorilor acuzării și cele înregistrate în materia tehnicilor de cercetare și de supraveghere.

Ceea ce credem că dă încredere în reușita unei lupte eficiente contra criminalității organizate este faptul că există preocuparea continuă pentru găsirea unei strategii penale de combatere a criminalității organizate, căutându-se în permanență, în plan internațional, de către organisme și instituții specializate și autorizate a o face, mijloace și tehnici de supraveghere, cercetare, identificare și sancționare care să se ridice la stadiul de evoluție al grupărilor infracționale care comit diferite infracțiuni specifice criminalității organizate grave. În studiul de față am exemplificat o mică parte din preocupările și actele încheiate de state în plan internațional pentru eficientizarea acestei lupte contra criminalității organizate.

BIBLIOGRAPHY

1. Direcția Națională Antimafia, Broșura de prezentare, Roma 2000, p.7
2. I.Suceavă, F.Coman, Criminalitatea și organizațiile internaționale, Ed. Romcartexim, București 1997, p.10
3. I-C. Pașca, Criminalitatea organizată în perspectiva legislațiilor europene, Ed. Universul Juridic, București 2015, p.25
4. J.Of din 20 iunie 2002, pp.1-3
5. <https://wcd.coe.int>
6. I-C. Pașca, Criminalitatea organizată în perspectiva legislațiilor europene, Ed. Universul Juridic, București 2015, p.30
7. J.Of. nr.C 327/7 dec.1995,p.5
8. Rez. Com. 97/C10/01 publicată în J.Of nr.C10/11 ianuarie 1997
9. Ratificată de România prin Legea nr.27/16.01. 2002, M.Of. nr.65/30 ianuarie 2002
10. <http://www.europarl.europa.eu>